

1.2.3 Passende perspectieven⁴

Ook voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften zijn de referentieniveaus het uitgangspunt. Het gaat om leerlingen die in het (speciaal) basisonderwijs of het speciaal onderwijs zitten. Door effectief taal- en rekenonderwijs kan een aantal van deze leerlingen op 12-jarige leeftijd niveau 1F behalen. Een deel van deze leerlingen lukt dat echter niet, ondanks de inspanningen van de school. SLO heeft in opdracht van het ministerie van OCW onderzoek gedaan naar deze leerlingen.

Dit onderzoek maakt duidelijk dat het om twee verschillende groepen leerlingen gaat (zie: SLO, 2012a-g).

- ▲ Leerlingen met (boven)gemiddelde cognitieve capaciteiten maar met een specifieke beperking of stoornis.
- ▲ Leerlingen met minder cognitieve capaciteiten.

Leerlingen uit de eerste groep behalen over het algemeen goede resultaten op school, maar scoren op bepaalde onderdelen onder het gemiddelde. Deze leerlingen zullen doorstromen naar vmbo (gemengde of theoretische leerweg), havo of vwo. Leerlingen uit de tweede groep stromen in het algemeen door naar vmbo (basisberoepsgerichte of kaderberoepsgerichte leerweg, al dan niet met leerwegondersteuning), praktijkonderwijs of vso-arbeid. In het referentiekader wordt geadviseerd om voor beide groepen maatregelen te nemen. Denk daarbij aan maatwerk, leerroutes, extra didactische inspanningen, extra tijd en aandacht voor het onderhouden van kennis en vaardigheden, en eventuele dispenserende en compenserende maatregelen.

Bij het maken van de juiste keuzes voor deze groepen leerlingen biedt het project *Passende perspectieven* ondersteuning voor intern begeleiders, taalcoördinatoren en leraren. Er zijn leerroutes ontwikkeld voor leerlingen voor wie een ontwikkelingsperspectief is vastgesteld (SLO, 2012b en 2012f). Met behulp van deze leerroutes kunnen scholen een passend aanbod voor deze leerlingen realiseren en werken aan landelijke, hoge doelen op die onderdelen die voor deze leerlingen perspectief bieden. Voor de twee genoemde groepen leerlingen zijn drie leerroutes ontwikkeld.

⁴ Zie http://www.taalenrekenen.nl/ref_niveaus_taal/pape/
http://www.taalenrekenen.nl/ref_niveaus_rekenen/pape/



Leerroute	Doelgroep	Doelstelling op 12-jarige leeftijd
1	Leerlingen met (boven) gemiddelde cognitieve capaciteiten maar met een specifieke beperking of stoornis die uitstromen naar vmbo gl/tl, havo of vwo.	- Minimaal 1F voor leerlingen die doorstromen naar vmbo gl/tl. - Streefniveau 1S voor leerlingen die doorstromen naar havo of vwo.
2	Leerlingen met minder cognitieve capaciteiten die uitstromen naar vmbo bbl/kader (met of zonder leerwegondersteuning).	- Nadruk op belangrijke onderdelen binnen 1F.
3	Leerlingen met minder cognitieve capaciteiten die uitstromen naar het praktijk-onderwijs of vso-arbeid.	- 1F op onderdelen.

Voor leerlingen in leerroute 1 blijven de referentieniveaus 1F en 1S intact. Voor deze leerlingen is het belangrijk dat:

- ▲ zij voldoende hulpmiddelen tot hun beschikking hebben,
- ▲ doelen gedispenseerd kunnen worden (indien nodig),
- ▲ bij toetsing rekening gehouden kan worden met hun beperking.

Scholen zouden voor deze leerlingen moeten streven naar niveau 1S op 12-jarige leeftijd. Zo geven zij hen een goede basis mee om in het voortgezet onderwijs te functioneren. Wanneer scholen voor deze leerlingen de lat bij 1F leggen, geven zij hen onvoldoende mee.

Leerlingen in leerroute 2 hebben meer tijd nodig om niveau 1F te behalen. Voor hen is het noodzakelijk dat zij gestructureerde en kwalitatief goede instructie krijgen en dat er meer herhalingstijd is om vaardigheden te automatiseren. In het project *Passende perspectieven* is gekozen voor de belangrijke onderdelen van 1F: de onderdelen die voor de doorstroom noodzakelijk zijn. Doel van deze leerroute is dat leerlingen de onderdelen zelfstandig beheersen die noodzakelijk zijn voor de doorstroom naar het voortgezet onderwijs en het behalen van niveau 2F in het vmbo.

Wanneer deze leerlingen in het vmbo komen, moeten zij aan het eind van klas 4 aan de eis van 2F voldoen en krijgen zij te maken met de aangepaste uitslagregels. Vmbo-scholen merken dat het een hele klus is om deze leerlingen binnen vier jaar op niveau 2F te krijgen.⁵ Zij zijn erbij gebaat wanneer de toeleverde school voor deze groep leerlingen streeft naar het behalen van hoge doelen en volgens de principes van effectief taal- en rekenonderwijs werkt (zie ook paragraaf 1.3.4 en Bakker e.a., 2012). Als het scholen lukt om ook deze leerlingen aan het eind van groep 8 op niveau 1F te krijgen, zullen zij in het vmbo niet als achterstandsleerlingen worden aangemerkt. Van het voortgezet onderwijs wordt verwacht dat het een structurele en herkenbare aanpak heeft om die achterstanden te bestrijden. Het voortgezet onderwijs heeft als opdracht ervoor te zorgen dat alle leerlingen die op de basisschool niet niveau 1F hebben behaald dat in de onderbouw alsnog doen (op alle subdomeinen van taal en rekenen).⁶

De leerlingen in leerroute 3 stromen door naar het praktijkonderwijs of vso-arbeid. Deze leerlingen zijn erbij gebaat om de onderdelen van 1F te behalen die zij (gezien hun leercapaciteit) aankunnen en die relevant zijn voor hun toekomstperspectief wat betreft scholing en werk. Leerlingen die doorstromen naar het praktijkonderwijs werken daar verder aan het behalen van niveau 1F. Van praktijkscholen wordt verwacht dat zij streven naar niveau 1F. Praktijkschooldocenten die leerroute 3 bekeken hebben, geven aan dat dit niet de niveaus zijn waarmee leerlingen bij hen binnenkomen. Zij verwachten dat het niveau van hun leerlingen bij binnenkomst hoger zal worden als toeleverde scholen inzetten op het behalen van de doelen die zijn beschreven in leerroute 3.

⁵ Zie de gezamenlijke brief van de AOC-Raad, de VO-raad, het platform VMBO en de MBO Raad aan de minister van OCW over *Niveau 2F te hoog voor vmbo-bb-bijsturing beleid gewenst*, d.d. 21 november 2011.

⁶ Uitzondering: leerlingen in het praktijkonderwijs.